

Falchs

53

Grup de divulgació
de la història de Fals

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

OCTUBRE 2008, NÚMERO 53

Mas Grau (1ª part)

Les incerteses amb què ens trobem al llarg de la baixa edat mitjana per tal d'assignar les persones cognominades Grau a un mas en concret, es resolen en part gràcies a un fragment que vam poder localitzar del capbreu de 1639. En el capbreu s'indica que el possessor del mas Grau ho és per herència d'un llunyà avantpassat seu, Guillem del Grau, a qui el Senyor del terme va fer establiment de les terres del mas. L'acta d'establiment la va protocol·litzar el notari Joan Pilós el 2 de gener de 1417.

Per altres fonts es pot assegurar que el pare d'aquest Guillem era Ramon de Grau. El 1406, Maria, vídua de Jaume de Grau, va donar poders a Pere de Fàbrega de Santpedor, per reclamar l'herència del difunt Pere Nadal. Com a testimoni de la procura va signar Ramon de Grau, fill de la Maria. El 1364 surt Jaume de Grau, fill de Pere de Grau, reclamant el que li tocava de l'herència de Pere de Far. Malgrat que les dades anteriors no són tan consistents com seria desitjable, hem optat per considerar a Pere Grau com l'avantpassat conegut més antic de la família que habitava el mas Grau.

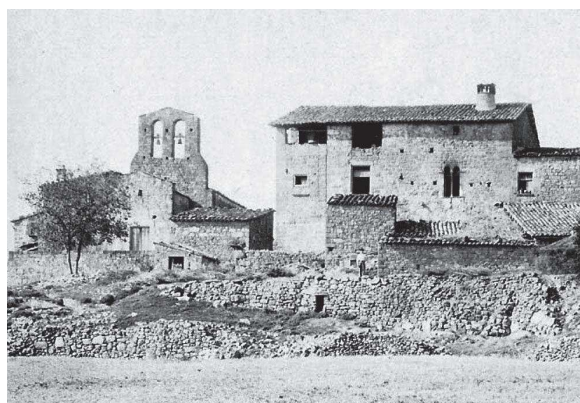
Ramon de Grau, amb tres pagesos més de Rajadell, va ser protagonista d'un incident amb les autoritats municipals de Manresa, incident que va arribar a les orelles del propi Governador de Catalunya. Aquest, va intervenir de manera decisiva a favor del Grau i companyia, mitjançant una carta que va trametre als Consellers de Manresa el 3 de novembre de 1375. La carta va ser escrita per un escrivà de la cancelleria, en un català i una cal·ligrafia impecables. No podem estar-nos de transcriure'n el començament:

En Ramon Alamany de Cervello, cavaller, conseller e Camarlench del molt alt senyor Rey e Governador de Catalunya. Als amats los veguers e batlle de Manresa o a lurs lochs tinentes. Entes havem per part den Ramon de grau del Castell de Falchs, Guillem planell, Berenguer ubach e Pere des bosch del terme del Castell de Rayadell. Que com aquells, e cascun de aquells, haguessen comprat blat en les parts de calaf, e aquell blat ab lurs besties caminant portassen a cases lurs, passant per la present ciutat de Manresa, vos o alcun de vos, per vigor de una crida o ordinació publicada en la dita Ciutat, que negun no gosas traure blat de la dita Ciutat, sots certes penes en la dita crida contengudes, havets e comits presos aquells e cascun de aquells ab lurs besties e blat, affermant ells e cascun de ells cahuts e encorreguts en les dites penes ixent de la dita Ciutat ab el dit blat en gran dampnatge e perjudici lur ...

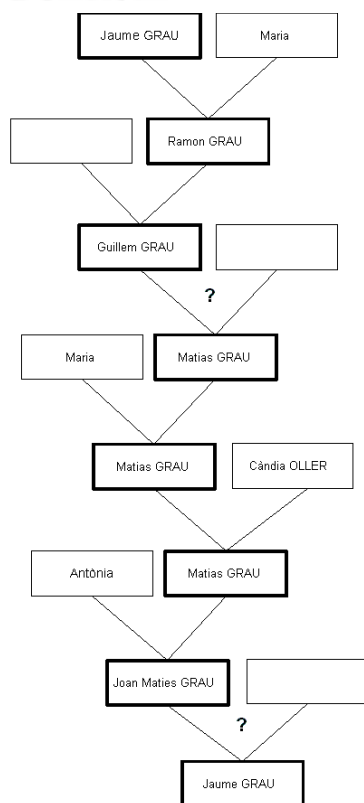
La carta acaba manant a les autoritats de Manresa d'alliberar-los a tots i tornar-los els animals i la càrrega de blat, sense pagar cap multa, ja que no és cert que s'enduien blat de Manresa, sinó que simplement feien ús del dret de passatge.

El 1381 Ramon de Grau, juntament amb Jaume de Grau, va confessar deure al mercader Bernat de Grimosachs part del preu d'un mul negre. Es va comprometre a pagar el deute fraccionat en dues vegades, per santa Maria de setembre i per sant Andreu. El 1399 el Ramon era encara viu, perquè consta com tutor dels fills deixats pel difunt Galzeran de Prat, el qui havia estat l'amo del mas Prat (ara Gabriela).

La dada més antiga de Guillem del Grau es reula a 1393, data en què el Guillem va posar una noia dita Margarida a servir a ca l'apotecari manresà Francesc de Torre. La Margarida era filla del difunt Arnau ça Selva, de Súrria, i germanastra del Guillem. Al cap d'un any de servei la minyona havia de rebre 93 sous de salari, més una camisa i un vel. El 1397 el Guillem era el responsable de fer la recaptació dels censos i parts de les propietats de Fals que estaven sota el domini del monestir de Sant Pere de Casserres. El 1404, per manament del Jurats de Fals, el Guillem va pagar a Pere de Montconill, un ric mercader de Manresa, les pensions corresponents a aquell any d'un violari de 350 sous, que els pares del Montconill havien venut el 1345 a la universitat de Fals. Aquell mateix any va morir Pere de Montconill i el violari es va extingir, ja que un violari era una forma d'endeutament que quedava limitada per la vida del perceptor. El 1404 el Guillem va comprar un censal mort de 300 sous de capital a Guillem de Sant Andreu de Fals i tres socis seus de Sant Mateu.

Vista general (c. 1910)

El Guillem tenia tres germans; el Ramon, el Bernat i el Jaume. El Jaume deç Grau va professar les sagrades ordres, va marxar de la seva terra i va establir-se a la illa de Mallorca, on va arribar a ser rector de la parròquia de Bunyola i beneficiat de la catedral de Palma. El 1395, essent beneficiat de la catedral, va encarregar als seus germans Ramon i Guillem que reclamessin en nom seu unes quantitats a un mercader de la ciutat de Barcelona. Va deixar en testament alguns diners als parents de Fals, però el més remarcable que va fer va ser crear una fundació o pia almoïna, destinada a complementar el dot de les donzelles de la seva família. Aquesta almoïna, coneguda com la del Grau de Mallorca, va ser administrada sempre per un membre de la casa Grau i va perdurar al llarg dels segles.

El tercer germà del Guillem era Bernat Mulnell, àlies deç Grau. El canvi de nom es va produir en entrar en possessió del mas Mulnell de Vallformosa, per via de casament amb Francesca, la pubilla. Això deuria succeir poc abans de 1389, perquè aquell any el Bernat es va declarar vassall i va jurar fidelitat al Prepòsit de la Seu de Manresa, que tenia el domini senyorial sobre els masos del terme de Vallformosa.

El seu fill va ser anomenat Bernat Mulnell, qui va morir jove deixant una nena petita, la Margarida. L'avi es va haver de fer càrrec de la nena. El 1408 el Bernat Mulnell va rebre del seu germà Jaume 7 lliures i mitja, per raó d'un censal. El 1426, el Guillem i el Bernat van rebre allò que el germà canonge els havia deixat en herència, i el 1437 ja figuraven com administradors de la fundació de les donzelles casadores. Aquest darrer document pot ser important perquè hi figura un fill del Guillem, el Vicenç del Grau.

De Vicenç del Grau hi ha força documentació, però s'ha de contemplar amb reserves, perquè hi va haver altres persones anomenades igual, relacionades amb les masos Boixeda i Grau. Una recerca més aprofundida sobre Vicenç del Grau es podrà llegir en un article titulat "Els origen del mas Grau" que apareixerà properament. En aquest article també s'hi trobaran les referències més antigues del nom Grau a Fals i la possible relació entre els masos Grau i Grau.

Possiblement el successor del Guillem va ser Maties Grau, encara que de moment no hem trobat l'enllaç que validi la suposició. A partir d'ell el mas serà conegut com el mas del Maties Grau, en contraposició al mas veí, denominat mas del Sebastià Grau (ara Grau). Del Maties se sap que el 1457 era viu, però el 1459 la seva muller Maria ja figurava com a vídua seva. Aquell 1459 la Maria, en qualitat d'usufructuària i mestressa, va pagar a Domingo Canet, pare de Manresa, 5 sous d'un cens que gravava una peça de terra al Coll de la Figuera.

Un any després, la Maria surt en companyia del seu fill Maties Grau, que és aleshores major de 15 i menor de 25 anys. Malgrat l'edat, el Maties ja actua com hereu. El Maties va heretar un mas a Joncadella anomenat Todella, i el 1460 el va vendre per 55 lliures a Bernat Bastardes, àlies Besora. Aquest Bernat provenia de la casa Bastades de Fals i havia entrat per matrimoni al mas Besora de Joncadella. Al peu de l'acta de compravenda hi surten Francesc Grau, oncle patern, Bernat Grau, germà, i Joana, germana. Tots ells van donar el seu consentiment.

El 14 d'agost de 1475, Maties Grau va signar capítols amb Càndia, filla de Joan Oller i Caterina, propietaris del mas Oller de Manresa. El dot va ser de 12 lliures.

Es coneixen alguns dels negocis portats a terme pel Maties. El 1477 va cobrar 23 florins del traginer Francesc Cases, per l'intercanvi que havien fet entre una mula negra del Grau i una mula de color grogós del Cases. Uns mesos més tard, el Maties va llogar per cinc anys el mas de les Valls, situat a Monistrolet. El mas li va llogar l'Abat del monestir de Sant Llorenç del Munt, que era l'administrador dels béns del difunt Joan Valls, àlies Comallonga, el darrer amo del mas. En la cessió es fa notar que el mas es troba completament arruïnat a causa de la guerra. Es tractava de la desastrosa guerra civil catalana, que va provocar grans destruccions de masos i collites, i que va afectar especialment aquella zona.

L'abril de l'any següent el Maties va comprar per 24 lliures el mas Franqueses de Castelltallat. Estava sotmès al domini dels Cardona, a qui pagava un cens anual d'una gallina i quatre quartans de civada. Uns anys després es va fer amb el mas Rourich de la Costa de Collbaix, al terme de Manresa, l'actual mas Morera. El va comprar a Joan Major, del mas Major de Manresa, però es veu que van tenir diferències entre ells i el 1481 van nomenar àrbitres per mirar de superar el conflicte. No va ser cosa fàcil i les raons es van anar allargant fins que el 1492 va dictar sentència el batlle de Manresa.

El 1494 es va casar Eulàlia, filla del Maties i la Càndia, amb Gabriel Oller, un parent del mas Oller. Els joves van recollir les 13 lliures del dot i es van establir al mas Cirera de Rajadell, mas que avui es denomina Massana.

Dona vella (gravat)

El 1496 el Maties va quedar a deure 14 florins d'or a Pere Torra, àlies Ferrer, per la compra d'una euga de pèl castany i el 1499 en va pagar 18 a Miquel Pujol, àlies Valldeperes, per una mula de pèl sard.

El Maties tenia un germà, el Bernat, a qui el 1503 va vendre el mas Rourich de la Costa, també dit Romaguera de la Costa. El preu de venda va ser de 45 lliures, una bona part de les quals no va anar a les butxaques del Maties, sinó a les dels creditors. Aquest Bernat es va instal·lar posteriorment al mas Cantacorbs de Fals, que va passar a ser conegut com el Grau de Cantacorbs, tal com es pot llegir en la història de dit mas.

Aparentment, el Maties va enviudar de la Càndia i es va casar per segon cop amb una dona dita Agnès. El 1509 el Maties ja era mort i la vídua Agnès va donar poders a un procurador per defensar els seus interessos.

El successor va ser un altre Maties Grau, qui estava casat amb Antònia. La primera vegada que apareix com a hereu del mas Grau és el 1527, en la compra d'una mula negra que li va costar 6 ducats. El 1528 va comprar una altra mula, de pèl color de rata, per la qual en va pagar 16

ducats i 12 sous a Joan Coll, l'amo de la mula, mentre que el 1548 en va comprar una altra de color blanc a Francesc Puig, apotecari de la ciutat de Manresa.

Deuria morir jove, ja que el 1555 trobem actuant a Melcior Torreblanca i Pere Oliveres, pagesos de Fals, en qualitat de tutors dels pubills del difunt Maties Grau.

Mentre els fills no es feien prou grans, va caldre que algú tingués cura de menar la propietat. Entre 1557 i 1559 hi ha documentat que vivia al mas de Maties Grau, segurament fent de masover, un tal Joan de Fondera, un occità procedent del lloc de Banyeres de Bigorra.

El següent hereu va ser Joan Maties, o Macià, Grau, qui apareix per primer cop el 1562, reconeixent un deute de 6 lliures i 13 sous al mercader Francesc Casamitjana, per gènere comprat a la seva botiga. El 1565 el Grau va pagar 22 lliures a Joan Miquel, un emigrant francès, pel preu de venda d'un hort de 30 pams de llarg situat a prop del carrer d'Urgell de Manresa. Poc després va vendre un censal de 50 lliures a Joan Mas d'Artés, posant com avaladors als propietaris dels masos Grauet, Oliveres de la Costa i Campserver. El 1567, Joan Maties, fill i hereu de Maties i Antònia, va reconèixer a Pere Oliveres de Fals, Miquel Padró, i Pere Castell de Santpedor, els seus tutors, que estava satisfet de la forma en què havien administrat els seus béns durant la minoria d'edat. Donava per bo l'estat de comptes que li havien presentat, i renunciava a qualsevol reclamació futura.

No deuria tenir una vida excessivament llarga, perquè el 1579 Francesc Massana de Rajadell, constava que era el curador dels fills de Joan (Maties?) Grau, i administrador de la causa pia del Grau de Mallorca. En aquesta funció va pagar 7 lliures a dues noies que s'havien casat recentment, que hi tenien dret per ser de la parentela dels Grau. Una era l'Eulàlia, muller de Nicolau Puigros de Rubió, i l'altra era la Margarida, filla de Gaspar Torreblanca i Joana de Fals, i muller de Francesc Molins.

Després del Joan Maties va venir el Jaume Grau, suposadament fill seu, la biografia del qual es troba en la segona part de la història d'aquesta casa.